

ТРГОВИНСКИ ПОСАО

Терминологија – т-ски, т-чки, привр., уг. у прив.

Појам трговине

Економски – делатност размене робе за новац

Правни – свака делатност обртања капитала у намери стицања добити

Трговински посао

Разлози значаја одређења појма: 1) издвајање трговинског посла из грађанскоправних послова 2) одређење домена трговинског права у односу на грађанско право 3) одређење појма трговца у систему објективног појма трговинског посла 4) различита правила трговинског права од грађанскоправних правила (нпр. теретност, већа неформалност, краћа застарелост) 5) надлежност привредних судова и друкчији поступак у привредним споровима 6) посебна казнена дела (нпр. привредна крив. дела и преступи) 7) посебни порези

Појам трговинског посла у страним правима

3 система: 1) нема одређења појма (нпр. Енгл. и Швајцарска) 2) објективно схватање 3) субјективно схватање

Објективно схватање (Француска)

- одређење - према природи посла (објекту)

- дефиниција - два услова (кумулативно):

* радња циркулације – пренос вредности

* радња рачунања (шпекулације) – намера добити (нпр. препродаја, наплата услуге)

- алтернативни услов – посао који се предузима за потребе свог трговинског предузећа, иако нема циркулације или рачунања

- сви остали послови су грађанскоправни

- у сумњи се обориво претпоставља да је посао трговински

- појам трговца – свако лице које обавља трговинске послове као делатност (занимање)

Субјективно схватање (Немачка)

- одређење – према природи субјекта

- дефиниција – посао обавља трговац за потребе своје трговине

- у сумњи – оборива претпоставка трговинског посла ако га трговац предузима за потребе своје делатности

- трговац – одређен законом

- приближавање објективног и субјективног појма путем споредних послова

Уговори у привреди

Појам – уговори између привредних субјеката у или у вези са предметом пословања

Критеријуми – субјективно-објективно схватање

- субјективан критеријум – уговорник мора да наступа у својству трговца

- објективан критеријум - посао мора да се односи на његову делатност, иначе је грађанскоправни

Процесни појам - субјективан

- „привредни спор“ као спор између привредних субјеката, али и привредног са непривредним субјектом, ако је у вези са делатношћу привредног субјекта

- надлежност привредног суда, као стручнијег

Врсте

- основни и споредни послови по ЗОО

* критеријум – чврстина везе посла са делатношћу уговорника

* значај разликовања - у основним пословима се улаже стручна пажња, а у споредним пажња доброг привредника

- обострани и једностранни (мешовити) послови

* критеријум – својство уговорника

* значај разликовања – у једностранним пословима важи трговинско право уз појачану заштиту потрошача

Типични уговори у привреди

- именовани уговори – продаја робе, трговинске услуге (посредовање, заступање, комисион, контрола, отпрема, складиштење), превоз, грађење, лиценца, лизинг, франшизинг, туристичке услуге (алотман, организ. пут.), осигурање
- допуштеност неименованих уговора у привреди (слобода уговарања)

ТРГОВАЦ

Значај одређења појма

- 1) служи за одређење појма тргов. посла у субјективном схватању
- 2) разграничење трговинског од грађанског права
- 3) одређење домена компанијског права
- 4) одређење појма привредног спора и надлежности привредног суда
- 5) заштита пословног имена
- 6) заштита од монопола
- 7) посебни порези

Научни појам трговца

Економски – само лице које се бави трговином у економском смислу, а не и другим делатностима

Правни – свако лице које у својој делатности обрће капитал ради добити

Нејасноћа научног појма у пракси – потреба за правним појашњењем

Правни појам трговца у страним правима

Три схватања – 1) објективно 2) субјективно 3) практично

Објективно схватање (Француска)

- изводи се из појма трговинског посла
- свако лице које се бави трговинским пословима као својом делатношћу
- заснивање низа обавеза које нема грађанскопр. субјект (нпр. регистрација, књиге, порези, рачуни)
- сужење појма – искључени носиоци слободних занимања, пољопривредници и занатлије

Субјективно схватање (Немачка)

- полази се од појма трговца у одређивању трговинског посла
- трговац се одређује законом као лице које самостално и плански обавља делатност наплаћујући накнаду за робу одн. услуге (захтева се трговачни начин организовања; нпр. вођење књига)

Практично схваћење (САД)

- лице које је стручно бави пословима или се понаша као да је за њих стручно
- циљ – појачана заштита неуких лица

Српски појам

Изрази – „привредни субјект“ и „трговац“

Привредни субјект

- појам - свако лице које у својој делатности наплаћује накнаду за робу или услуге
- врсте – добитни субјекти (нпр. друштва) и недобитни (нпр. јавна предузећа)

Трговац

- значај - у потрошачком и управном праву
- потрошачко право – исто што и привредни субјект; заштита потрошача
- управно право – 1) основни појам - само трговац у економском смислу 2) проширење – на пољопривреднике и носиоце слободних занимања, ако је тако предвиђено посебним прописима

Особености начела – у односу на грађ. право

Начела - а) слобода уговарања б) савесност и поштење в) немешање државе г) појачана пажња

ђ) теретност е) неформалност

- 1) Слобода уговарања – појам, садржина и ограничења
- 2) Савесност и поштење – врховно начело, императивност, непримена непоштених правила (законских или уговорних)
- 3) Појачана пажња
  - * значај - критеријум за утврђивање кривике и одговорности
  - * добар привредник – аналогија добром домаћину
  - * добар стручњак – просечно добар стручњак у одређеној делатности (специјализација доброг привредника)
- 4) Државно мешање - ограничење слободе уговарања
Начини ограничавања:

- дозвола (одобрење) за закључење угов.
  - дозвола за увоз (извоз)
    - * није услов пуноважности уговора, али је сметња за извршење
    - * санкција недобијања – одговорност за неизвршење уговора
  - обавезан начин закључења - нпр. јавним надметањем за грађење, јавне набавке и др.
  - регистрација уговора (нпр. о страном улагању, о концесији)
- Санкција - ништавост

5) Теретност – оборива претпоставка накнаде

- у робном промету
- * у трговини нема доброделих послова
- * накнаду дугује и страна којој она није изричито уговорена
- * спор – накнаду одређује суд по закону или обичају
- * нпр. трговинска продаја – претпоставка цене
- * разлог претпоставке – брзина, масовност и типизација трговинских уговора
- у новчаном промету
- * двојак значај теретности: 1) претпоставка камате за новчана потраживања и 2) већа слобода уговарања камате него у грађанском праву
- * нпр. банкарски послови – 1) претпоставка права банке на камату; редовна стопа за исте кредите 2) претпоставка права на провизију за банкарске услуге 3) изузетак – банкарски послови са потрошачима – камата и провизија мора да се уговоре
- * 12 Особености уговора у привреди

Особености начела – Теретност - наставак

- * Камата
- + појам – накнада дужника новчане обавезе...
- + начин обрачуна – у проценту или апсолутном износу; на годишњем нивоу
- + предмет главне обавезе – свака ствар по роду, а не само новац
- + природа права – акцесорно право
- + врсте – уговорна и затезна
- + уговорна камата
  - стопа – зависи од понуде и тражње за новцем
  - ограничење стопе: а) између физичких лица прописана највиша стопа (стопа за штедне улоге по виђењу) б) између правних лица – нема законског ограничења, али забрана претеране стопе у судској пракси в) забрана анатоцизма (камата на камату), осим за банке
- + затезна камата
  - појам
  - природа режима – императивна правила
  - однос са уговорном каматом – уговорна камата виша; тече и после доцње
  - стопа прописана: а) у динарима – референтна стопа НБС + 8% б) у иностраној валути – референтна стопа земље порекла + 8%
  - однос са штетом – а) тече и кад дужник није крив б) ако је штета већа, право оштећеника на вишак
  - доспелост права – а) начело: час падања у доцњу б) изузетак – камата на камату и повремена потраживања – од тужбе

б) Неформалност

- последица брзине и масовности уговора
- врсте форме – а) по значају: битна (санкција – ништавост), доказна (нема), прост доказ б) по основу: законска и уговорна в) по начину испољавања – јавна исправа (нема), писмена, реална
- одступања код сложених и трајних односа (формални послови):
  - * писмена форма: купородаја енергије и превозних средстава, грађење, тргов. заступање, закуп ваздухоплова (брода), превоз бродом на више путовања, лиценца, организовање путовања, алотман, осигурање, финансијски лизинг
  - * банкарски послови – начелно формални
  - * реална форма – штедња

- * хартије од вредности – нпр. уписи на меници
- писмена потврда
- * исправа о усменом уговору једног уговорника на захтев другог уговорника
- * потврду потписује саговорник и један примерак враћа издаваоцу
- * претпоставка истинитости, ако саговорник не приговори
- * ако уговорник не изда потврду, уговор је пуноважан; судско утврђење уговора на захтев саговорника
- електронска форма
- * појам – писмена форма уговора састављена електронском направом, која може да се прикаже на њеном екрану
- * доказни значај – исти као „папирне“ форме
- * обавеза потписивања – електронс. потписом
- * забрана електронске форме за јавнобележничке исправе